

Nr 65

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen angående inbetalning av kommunernas andelar i folkpensioner m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 11 i första kammaren av herr *Nilsson, Hjalmar*, och herr *Anderberg* samt nr 17 i andra kammaren av herr *Ekström* i Iggesund m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har yrkats på liberalare regler för inbetalning av kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen.

Gällande bestämmelser m. m.

Folkpensioneringen, beträffande vilken huvudbestämmelserna finns i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, omfattar ett flertal förmåner, av vilka en del är inkomstprövade, d. v. s. är till storleken beroende av pensionstagarens inkomst- och förmögenhetsförhållanden. De inkomstprövade förmånerna är de i invalidpensionerna och sjukbidragen ingående tilläggs pensionerna, de kommunala bostadstilläggen, hustrutilläggen samt änkepensionerna till kvinnor, vilkas män avlidit före den 1 juli 1960. Icke inkomstprövade är de allmänna ålderspensionerna, de i invalidpensionerna ingående grundpensionerna, änkepensionerna till kvinnor, vilkas män avlidit efter den 30 juni 1960, blindtilläggen och vårdtilläggen.

Till kostnaderna för folkpensioneringen skall enligt 23 § folkpensionsringslagen kommunerna bidraga enligt grunder, som fastställas i särskild lag. Dessa, som finns i lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen, innebär i huvudsak följande.

1. Kommunbidrag beräknas på de inkomstprövade förmånerna — alltså tilläggs pensioner, änkepensioner till kvinnor, vilkas män avlidit före den 1 juli 1960, hustrutillägg samt kommunala bostadstillägg — ävensom på vårdtilläggen.

2. Kommunbidraget utgör, utom på de kommunala bostadstilläggen, för varje kalenderår 3/20 procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen av kostnaden för de förmåner av förevarande slag som under året utbetalts till pensionsberättigade, som är mantalsskrivna i kommunen. Bidraget får dock icke överstiga 60 procent av denna utgift. I fråga om de

kommunala bostadstilläggen är bidragsandelen något högre, 1/5 procent för varje fullt tiotal skatteören i kommunen. Även för detta bidrag är stadgat ett maximum vid 60 procent. Dessutom är beträffande detta bidrag föreskrivet, att det inte får understiga 25 procent av kostnaden för de kommunala bostadstilläggen i kommunen. Kommunbidraget utgör alltså i princip 1,5 procent för varje skattekrona per invånare, dock att det beträffande de kommunala bostadstilläggen uppgår till 2 procent.

Kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Angående tid och sätt för inbetalningen förordnar Konungen. De närmare bestämmelserna härom finns i *Kungl. Maj:ts kungörelse* den 26 september 1947 (nr 770) *angående inbetalning av kommuns andelar i folkpensioner m. m.*, vilken ändrats genom kungörelser den 17 december 1954 (nr 802) och den 4 november 1955 (nr 584). Häri stadgas, att kommunbidragen skall inbetalas till pensionsstyrelsen under påföljande år — d. v. s. året efter det pensionerna utbetalats — före utgången av mars månad, dock att inbetalning icke behöver ske förrän en månad efter det styrelsen lämnat kommunen uppgift om det belopp som skall erläggas. Försummar kommun att inom föreskriven tid inbetala sitt bidrag, är kommunen skyldig att erlägga sex procent ränta om året på förfallet belopp från den dag då inbetalningen senast skolat verkställas till och med den dag då inbetalningen sker. Reglerna om inbetalningen av kommunbidragen kan sägas innebära, att staten förskotterar kommunernas andelar i folkpensioneringen. Det betalningsanstånd som sålunda tillkommer kommunerna varierar mellan drygt 3 och drygt 14 månader.

I samband med kommunernas bidrag till folkpensioneringen inbetalas kommunernas bidrag till kostnaderna för särskilda barnbidrag enligt *lagen* den 26 juli 1947 (nr 530) *om särskilda barnbidrag*. Dessa kommunbidrag beräknas och inbetalas på samma sätt som bidragen till kostnaderna för tilläggspensionerna inom folkpensioneringen, dock att bidraget är maximerat till 50 procent av kostnaderna.

Storleken av kommunernas bidrag åren 1956—1959 till kostnaderna för folkpensioneringen och i vad mån bidragen inbetalats inom föreskriven tid framgår av nedanstående uppgifter, vilka inhämtats från kungl. pensionsstyrelsen.

Kommunbidragsår	Kommunandelar inbetalda inom förfallotiden		Kommunandelar inbetalda efter förfallotiden		Räntebelopp kronor
	Antal kommuner	Milj. kr.	Antal kommuner	Milj. kr.	
1956.....	833	241,6	204	36,6	168 991
1957.....	833	264,6	203	42,9	236 328
1958.....	847	300,4	189	38,5	146 157
1959.....	824	300,7	208	66,8	Uppgiften ännu ej tillgänglig

Frågan om inbetalningen av kommunbidragen till folkpensioneringen har tidigare behandlats av 1958 års A-riksdag i anledning av två likalydande motioner (I: 5 och II: 5), i vilka yrkades sådan ändring av bestämmelserna rörande inbetalningen, att kommun skulle äga rätt att inbetala bidragen i terminer, varigenom utgifterna skulle kunna fördelas jämnare under året. I motionerna hemställdes dessutom om en så skyndsam prövning av frågan om kommunernas andel av folkpensionskostnaderna i syfte att uppnå lindring för ekonomiskt svaga kommuner. I sitt därutinnan av riksdagen godkända utlåtande (nr 1) anförde särskilda utskottet i anledning av motionerna:

Utskottet vill erinra om att utvecklingen hittills gått i den riktningen, att kommunerna fått bidra med en allt högre procentuell andel av folkpensionskostnaderna med avseende på de inkomstprövade förmånerna liksom för övrigt även totalt sett. Detta förhållande i förening med höjningar av folkpensionernas belopp har inneburit en ökad påfrestning på kommunernas ekonomi. Med hänsyn till bidragsreglernas konstruktion drabbas kommunerna mycket ojämnt. De i ekonomiskt hänseende svagaste kommunerna drabbas hårdast och därmed skärpes skillnaderna i det kommunala skattestrycket. Frågan om fördelningen av folkpensionskostnaderna torde ligga inom ramen för det uppdrag som lämnats den pågående utredningen om den kommunala skatteutjämningen. Enär det emellertid inte kan vara att förvänta, att denna utredning kan bli slutförd inom en nära framtid, finner utskottet det påkallat, att frågan snarast upptages till utredning i särskild ordning. Utskottet får sålunda — — — föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om sådan skyndsam utredning.

Såsom framhålles i motionerna I: 5 och II: 5 kan inbetalningen av kommunbidragen, som i princip skall ske före utgången av mars månad året efter det år bidragen avser, för många kommuner medföra likviditetssvårigheter. Utskottet finner med hänsyn härtill önskvärt, att frågan om inbetalningen av kommunbidragen upptages till övervägande i samband med den av utskottet nyss förordade utredningen om folkpensionskostnadernas fördelning.

Uppdraget att utreda frågan om kostnadsfördelningen har anförtrotts åt 1958 års socialförsäkringskommitté.

Motionerna

Motionärerna framhåller, att, sedan 1947 års lag om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen trädde i kraft, en för kommunerna synnerligen ogynnsam successiv förskjutning i fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun ägt rum. Emellertid erinrar motionärerna om att samtliga de problem som sammanhänger med den hittills beslutade vittomfattande reformeringen av pensionsväsendet ännu icke fått sin lösning och anser det därför motiverat att vänta med att aktualisera frågan om kostnadsfördelningen. Däremot borde man enligt motionärernas mening kunna överväga en översyn av kungörelsen (i motionerna benämnd lagen)

angående inbetalning av kommunens andelar i folkpensioner m. m. utan att därmed föregripa kommande utredning och förslag. Motionärerna anför vidare:

Eftersom folkpensioneringskostnaderna numera belastar kommunernas ekonomi i sådan omfattning, att desamma i vissa fall utgör mer än två kronor per skattekrona, och denna utveckling väl knappast kunde förutses vid lagens ikraftträdande, skulle givetvis en ändring av inbetalningssystemet innebära en önskvärd förbättring av kommunernas likviditet. Skattemedlen tillställs kommunerna sex gånger om året, men den betydande pensionsandelen måste kommunerna erlagga till staten vid ett enda betalningstillfälle. Av inhämtade uppgifter framgår, att många kommuners knappa tillgång på likvida medel har till följd att man nödgas inbetala sina andelar efter respittidens utgång och följaktligen därigenom åsamkas ränteutgifter. — — — Man kan i detta sammanhang icke underlåta erinra om att kommunerna på en rad områden, där staten åtagit sig att lämna bidrag, får vänta avsevärd tid på statsbidragen utan att gottgöras för ränta.

Det borde utan alltför stora administrativa svårigheter kunna ordnas på så sätt, att kommunerna finge inbetala sin pensionsandel terminsvis, exempelvis under samma månader som skattemedlen erhålles. En lösning härvidlag yore att pensionsandelen påfördes den redovisningsräkning över kommunalskatt m. m., som länsstyrelserna årligen tillställer kommunerna jämlikt gällande uppbördsförordning. Därigenom skulle andelen automatiskt bli från dragen kommunen tillkommande skatt och ränteberäkningarna helt bortfalla.

Under återopande av det ovan anförda hemställes i motionerna, »att riksdagen måtte besluta

a) sådan ändring av lagen den 26 september 1947 i dess nuvarande lydelse angående inbetalning av kommunernas andelar i folkpensioner m. m. att i motionen anförda synpunkter tillgodoses, och

b) att vederbörande utskott måtte utarbета härför erforderlig lagtext».

Beträffande vad som i övrigt anförts i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II: 17.

Utskottet

I förevarande motioner begäres ändring i gällande bestämmelser rörande inbetalningen av kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen i syfte att uppnå för kommunerna gynnsammare inbetalningsregler. Nämda bestämmelser finns i Kungl. Maj:ts kungörelse den 26 september 1947 angående inbetalning av kommunernas andelar i folkpensioner m. m., vilken beslutats av Kungl. Maj:t ensam. Motionärerna har utformat sitt yrkande så, att riksdagen måtte besluta ändring i »lagen» samt att utskottet måtte utarbета erforderlig »lagtext».

Enär den med motionerna avsedda författningen är beslutad av Kungl. Maj:t ensam, äger riksdagen icke befogenhet att fatta beslut om ändring däri. Däremot möter icke hinder att riksdagen hos Kungl. Maj:t ger till känna önskemål om ändring i författningen. Vad denna senare fråga angår vill utskottet erinra om att det genom motionerna aktualiserade spørsmålet var föremål för behandling av 1958 års A-riksdag. Samtidigt behandlade riksdagen frågan om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för folkpensioneringen. Riksdagen hemställde därvid, att frågan om kostnadsfördelningen snarast måtte upptagas till utredning i särskild ordning. Vidare anförde riksdagen, att inbetalningen av kommunbidragen för många kommuner kunde medföra likviditetssvårigheter, samt tillkännagav, att det med hänsyn därtill vore önskvärt att frågan om inbetalningen av kommunbidragen upptoges till övervägande i samband med utredningen om kostnadsfördelningen. Nämnda utredningsuppdrag har anförtratts 1958 års socialförsäkringskommitté. Denna är för närvarande sysselsatt med en omprövning av reglerna rörande invalidpension inom folkpensioneringen. Utformningen av invalidpensioneringen har stor betydelse för kostnadsfördelningen, och kommittén kommer, enligt vad utskottet erfarit, inte att pröva frågan om kostnadsfördelningen, förrän slutlig ställning tagits till invalidpensioneringen.

Med hänsyn till att riksdagen sålunda redan gjort framställning till Kungl. Maj:t, vilken överensstämmer med motionernas syfte, och då frågan om kostnadsfördelningen snarast kommer att bli föremål för utredning, finner utskottet icke skäl att föreslå riksdagen att vidtaga någon åtgärd i anledning av motionerna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 11 och II: 17, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Carlqvist, herrar Birke, Åkesson, Eric Carlsson* och fröken Nordström;

från andra kammaren: fröken Wetterström, herrar Odhe*, fru Eken-dahl*, herr Bengtsson i Varberg, fröken Höjer, herrar Wahrendorff*, Fredriksson och Anderson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.